

NOTAT til nedenstående adressater

postmottak@fin.dep.no

postmottak@oed.dep.no

postmottak@kld.dep.no

Kopi til:

postmottak@smk.dep.no

postmottak@kmd.dep.no

Oslo 13.05.2020

Koronatiltak som bidrar til nødvendig grønn omstilling

Hver dag går 360 000¹ ansatte over hele landet på jobb i byggenæringen. Det har de i stor grad gjort også igjennom krisen så langt, men vi er bekymret for framtiden. Store deler av næringsliv og privatpersoner i Norge kommer ikke til å investere mye i tiden som kommer, og vi frykter en langvarig nedgangstid. Det betyr at det står ledige kvalifiserte fagfolk klare til bl.a. å energieffektivisere og omstille Norge til et grønnere land.

Nedenstående kortnotat er knyttet til to av hovedtiltakene i Byggenæringens Landsforenings strategidokument *Byggenæringen: Fra krise til gjenoppbygging*, om hva myndighetene kan gjøre for å stimulere etterspørselen i offentlig og privat sektor.

Det er mulig å gjennomføre en grønn omstilling av samfunnet ved å koble nødvendig, forsert eller normal bygge- og anleggsaktivitet med tiltak som fremmer et grønt skifte. På grunn av sin størrelse og betydning for miljø og klima vil tiltak i byggenæringen gi høy effekt både på sysselsetting, bærekraft og seriøsitet. Omkring 15 % av de norske klimagassutslippene er knyttet til aktiviteter innen bygg, anlegg og eiendom. Ressursbruken i sektoren er stor, noe som igjen medfører store avfallsmengder.

Levetiden på bygg og infrastruktur må økes i en sirkulær økonomi. Det betyr høyere vektlegging av vedlikehold og rehabilitering og at nye bygg og anlegg planlegges med tanke på framtidig sirkularitet. En mer sirkulær næring krever samtidig satsing på digitalisering slik at vi kan dokumentere effekten av tiltak og valg som bør gjøres i et offentlig og felles ønske om bygge grønnere.

Nedenfor følger noen konkrete forslag til tiltak som bidrar både til et grønt skifte og for å opprettholde aktiviteten og ordretilgangen i byggenæringen.

Miljøtiltak for raskt å stimulere etterspørsel både i privat og offentlig sektor

- Enova må støtte skrittvis tiltak for økt energieffektivisering av bygninger. Dette kan Enova gjøre innenfor dagens mandat og med allerede utviklede støttesystemer. En halv million boliger bygget mellom 1945 og 1980 trenger oppgradering. Støtten må ha en sosial profil slik at vanlige boligeiere får råd til å gjennomføre tiltak, ellers vil man ikke hente

¹ BI: *En verdiskapende bygg-, anlegg- og eiendomsnæring (BAE): Oppdatering 2019*

ut hverken energipotensialet eller sysselsettingsgevinsten.

- Enova må gi økt støtte kommunenes og fylkenes rehabilitering ved tilskudd til energieffektivisering, optimal ressursbruk og forlenget levetid av bygninger. Ref. sysselsettingstiltak som ble satt inn under finanskrisen (2009).
- Regjeringen må snarest endre Enovas mandat slik at Enova blir pålagt å hente ut det store energieffektiviseringspotensialet i den eksisterende bygningsmassen.

Innen 2030 er det mulig å tilgjengeliggjøre minst 10 TWh fra eksisterende bygg for elektrifisering av samfunnet og dermed reduserte klimagassutslipp i andre sektorer. Dette kan skape 80 000 nye, grønne arbeidsplasser i perioden, med tilhørende verdiskaping fordelt over hele landet. Stortinget har vedtatt at dette skal skje, men tiltak som monner er ikke iverksatt. Ref. EUs Green Deal, hvor rehabilitering av bygg er et hovedvirkemiddel. Som koronakrisetiltak skal 200 mill boliger og bygg pusses opp og energieffektiviseres i EU.

Flere miljøtiltak for å stimulere etterspørselen i privat sektor, kort sikt

- I forbindelse med energimerking av bygg er det påbudt med kontroll og tilsyn av varme- og kjøleanlegg i næringsbygg, noe som forekommer i svært liten grad. Intensivert offentlig kontroll kan bidra til mange oppdrag for teknisk personell, lavere energibruk og til å redusere utslipp av den sterke klimagassen HFK som finnes i varme- og kjøleanlegg.
- Basert på regjeringserklæringen og stortingsvedtak 438 om nye finansieringsformer for boliger til eldre (for å redusere behov for sykehjemsplasser), må energioppgradering, forlenget levetid på bygg og tilpasning av boliger til eldre sees i sammenheng. Enova og Husbanken må innrettes for å nå mål. Husbankens ordning gjelder privatpersoner, men bør kunne utvides til også å gjelde borettslag etc for økt sosial bærekraft.
- Byggenæringen kan bidra med viktige smitteverntiltak. Regjering og Storting bes å innføre en midlertidig reduksjon av MVA-satsen fra 25 % til 6 % for smitteverntiltak i bygg. Eksempler på tiltak: Skifte til berøringsfrie armaturer i skoler, sykehjem og bygg med mange besøkende (smittetiltak). Utskifting av gamle av vann- og avløpsrør for å unngå vannskader og helseskader samt redusere vannlekkasjer (smitte- og skadeforebygging). Tiltakene vil gi økt sysselsetting i næringsens små og mellomstore bedrifter samtidig som de styrker smittevernsituasjonen.
- Regjeringen bør søke allianse med finans- og forsikringsbransjen for at de skal tilby gode betingelser til bolig- og byggeiere som vil bygge og rehabilitere egne bygg på en bærekraftig måte. Ref. EUs Green Deal og finansieringsplanen for denne.

Flere miljøtiltak for å stimulere etterspørselen i offentlig sektor (bygg, anlegg og eiendom)

- Det må påses at det knyttes miljø- og klimakrav² til offentlige prosjekter både innen bygg og anlegg (ref NTP). Krav må settes både til utslipp på bygge-/anleggsplass, transport av varer og tjenester til/fra bygge- og anleggsplass, til materialer/løsninger³, innhold av helse- og miljøfarlige stoffer, inneklima og til reduksjon av bygg- og anleggsavfall/økt gjenvinning.
- Asfaltering og vedlikehold av vei og bane er tiltak som er velegnet både for miljø og sysselsetting. Ved å bruke allerede inngåtte rammeavtaler kan man få rask igangsetting. Arbeidet bidrar til forlenget levetid for infrastruktur og stopper forfallet. Klimagassutslippene kan reduseres og arbeidsmiljøet forbedres ved å sette krav til lavtemperaturasfalt. Dokumentasjon av utslipp bør skje ved bruk av internasjonalt anerkjente metoder som miljødeklarasjoner (EPD).
- Målrette offentlige midler til kompetanseheving hos offentlige bestillere og i bedrifter til omstilling innen miljø, klima, ressursoptimalisering og digitalisering. Etterspørre miljøkompetanse og miljøsertifiserte bedrifter i prosjektene.
- Stimulere til miljøinnovasjon i bygg- og infrastrukturprosjekter. Målrette midler til innovasjon som støtter opp om grønn omstilling innen bygg og infrastruktur.
- Kommunalbanken bør stimulere ekstra kommuner som vil gjøre bærekraftige og sirkulære innkjøp av bygg, rehabilitering/ombygging og infrastruktur.

² Miljøkrav må være dokumenterbare med anerkjente metoder og må følges opp med kontroll. Det presiseres at klimagassutslipp fra materialproduksjon utgjør en stor andel av utslippene fra verdikjeden bygg, anlegg og eiendom. Samtidig vet vi at norske vareprodusenter generelt har et lavere klimagassutslipp pr enhet enn mange utenlandske. Krav til å dokumentere klimagassutslipp fra materialbruk er dermed et tiltak som med på å styrke norsk leverandørindustri i konkurransen med utlandet.

³ For bygg anbefales å bruke standarden for klimagassberegninger av bygg som metode for å beregne utslipp (NS 3720:2018). For anlegg kan man bruke miljøsertifiseringssystemet CEEQUAL. Difi har veiledningsmateriell og det finnes verktøy og flere sertifiseringsordninger som kan anvendes.